

Білгенге маржан

**Жұмабаева Райса
Биғалиқызы,
Атырау қаласы,
Балықшы кенті,
Абай атындағы орта
мектептің биология
пәні мұғалімі**

**“Білгенге маржан”
атты білім сайысы
9 -СЫНЫП**

Мақсаты

**Оқушылардың
белсенділіктерін арттыру,
жылдам ойлау, есте сақтау,
ұжымдасып жұмыс жасай
отырып нәтиже шығару,
білімге қызығу дағдыларын
қалыптастыру.**

Сайыстың барысы:

- 1. Ой сергіту.(Сұрақ-жауап)
- 2.Білім биржасы.(Ойланып жауап беру)
- 3.Фантастикалық жануар.(Слайд бойынша)
- 4.Бәйге.(Генетика және халықтық педагогикаға байланысты мақал-мәтел және жұмбақтар)

Қатысатын топтар:
Генетика тобы
Эволюция тобы

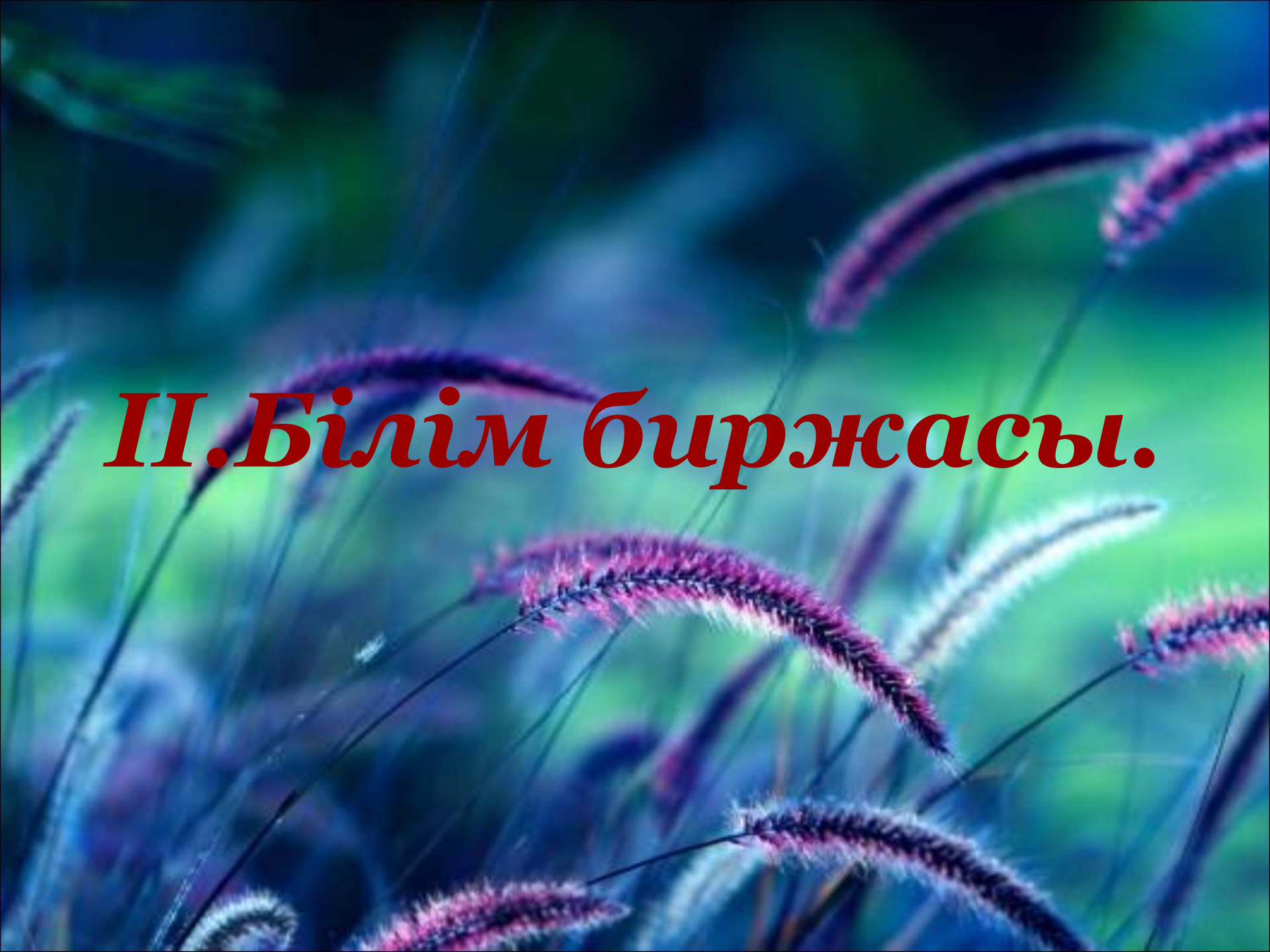
I. Ой сергіту.

“Генетика” тобына

- 1.Бейорганикалық қосылыстардан органикалық қосылыстарды синтездейтін не?(Автотрофтар)
- 2.Организмдердің нақтылы ортада тіршілік етіп,ұрпақ қалдыруын қамтамасыз ететін жаңа қасиеттердің пайда болуы.(Адаптация)
- 3.Бірінші болып ғылымға биология терминін енгізген кім?(Ж. Б.Ламарк)
- 4.Ч.Дарвинді кішкентайынан қандай ғылымдар қызықтырды?(Жаратылыстану,геология,ботаника,зоология)
- 5.Жануарлар мен өсімдіктердің қазба қалдықтарын зерттейтін ғылым.(Палеонтология)
- 6.Тұқым қуалаушылық пен өзгергіштікті зерттейтін ғылым.(Генетика)
- 7.Жаңа белгілер мен қасиеттерге ие болу.(Өзгергіштік)
- 8.Тұқым қуаламайтын өзгергіштік.(Модификациялық өзгергіштік)

“Эволюция” тобына

- 1. Органикалық дүниенің күрделі және ұзаққа созылған тарихи даму процессі. (Эволюция)
- 2. Эволюциялық теорияны құрастырған данышпан кім? (Ч. Дарвин)
- 3. Эволюцияның негізгі қозғаушы күші. (Табиғи сұрыпталу)
- 4. Дарақтар санының, жүйеленген сан алуандықтың артуы және аймақтың кеңеюі. (Биологиялық прогресс)
- 5. Дарақтар саны мен олардың жүйеленген топтары санының кемуі және аймақтың тарылуы. (Биологиялық регресс)
- 6. Тұқымқуалаушылықты іске асыратын не? (Хромосомада орналасқан гендер)
- 7. Ата-ана белілері мен қасиеттерінің ұрпаққа берілуі. (Тұқым қуалаушылық)
- 8. Тұқым қуалайтын өзгергіштік. (Мутациялық)

A close-up photograph of several grasses with long, slender, arching stems and dense, fuzzy seed heads in shades of purple and pink. The background is a soft, out-of-focus green. The text "II. Білім биржасы." is overlaid in the center in a red, italicized serif font.

II. Білім биржасы.

“Генетика” тобына

- 1-сұрақ. “Жорғалаушылар ғасыры” қай заман? Ол заман неге “жорғалаушылар ғасыры” деп аталды?
- Жауап: Мезозой заманы. Ұзақтағы 165 млн жылға созылған мезозой заманын органикалық дүниенің даму тарихында “жорғалаушылардың ғасыры” деп атайды. Өйткені жорғалаушылар тіршілік ортасына жақсы бейімделіп, өсіп, кеңінен тарала бастайды.
- 2-сұрақ. Ең алғаш пайда болған тірі организмдер автотрофтар ма, әлде гетеротрофтар ма?
- Жауап: Алғашқы тірі организмдер дайын органикалық заттармен қоректенетін гетеротрофтар болған.
- 3-сұрақ. Ең алғаш фотосинтез өсімдіктің қай түрінде жүрді?
- Жауап: Көк жасыл балдырда.

“Эволюция” тобына

- 1-сұрақ. Атақты американдық экономист Смит осы зат туралы былай деген екен: “Бұл заттың қажеттілігі соншалықты, онсыз өмір сүру де мүмкін емес және өте арзан, ал өмірге ешқандай да пайда келтірмейтін алмаз өте қымат бағаланады”. Бұл қандай зат?
- Жауап: Су
- 2-сұрақ. Бұрынырақта грузиндер мен черкестер қыздарына иненің ұшын шешек іріңіне батырып, оны қыздарының денесіне инемен жырып жіберетін болған. Шешек эпидемиясы адамдарды қырып жіберетін болса, неге бұлай жасаған?
- Жауап: Шешек ауруына қарсы иммунитет қалыптастыру үшін.
- 3-сұрақ. Қарағайлар арасындағы жарық үшін күрес, қасқырлардың жемтігі үшін бір-бірімен қақтығысы күрестің қай түріне жатады?
- Жауап: Тіршілік үшін түрішілік күрес.

III. Фантастикалық жануар.

Слайдта дене мүшелері әртүрлі жануардан құрастырылған сурет беріледі. Қай мүше қандай жануардыкі екенін ажырату қажет.

“Генетика” тобына

**Фантастикалық құс:
Басы – бүркіт
Мойны – аққу
Денесі – пингвин
Аяғы – түйеқұс**

“Эволюция” тобына

Фантастикалық жануар:

Басы – бұғы

Мойны – керік

Денесі – жолбарыс

Аяғы – лама

Құйрығы – ат

IV. Бөтөйгө.

Мақалдың жалғасын

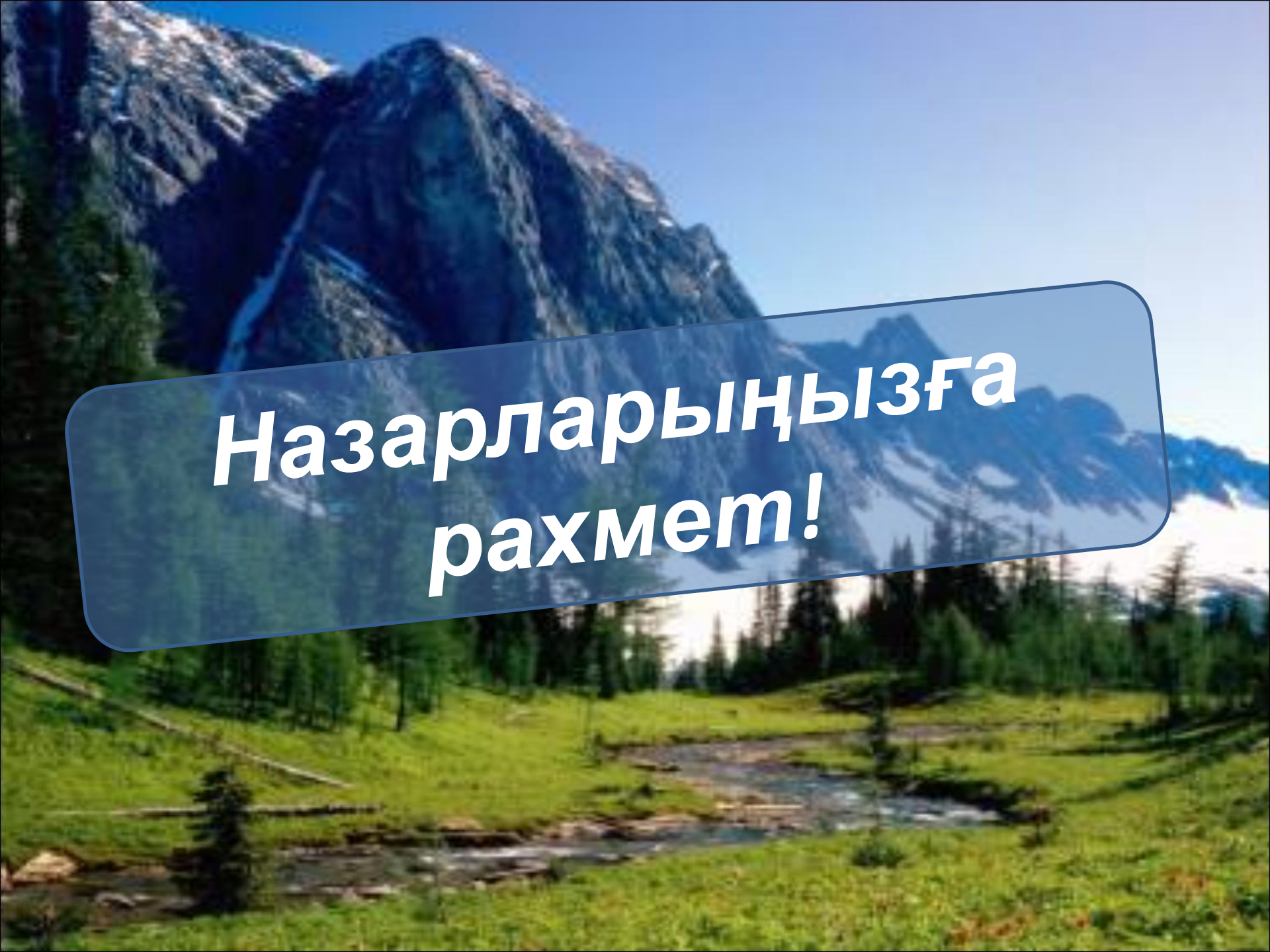
- табу**
- 1.Тектіден текті туар (сұраланып)
 - 2.Терінді өзгерте алсаң да,...(тегінді өзгерте алмассың)
 - 3.Аяғын көріп асын іш,...(анасын көріп қызын ал).
 - 4.Жеті атасын білген ер,...(жеті жұрттың қамын жер).
Жеті атасын білмеген,...(құлағы мен жағын жер).
 - 5.Жұртыңды ауыстыра алсаң да,...(ұлтыңды ауыстыра алмайсың).
 - 6.Салтыңды ауыстыра алсаң да,...(халқыңды ауыстыра алмайсың).

Мәтелдер

- 1.Ағаш көркі – жапырақ,...(адам көркі шүберек).
- 2.Дәрі шөптен – шығады,...(дана көптен шығады).
- 3.Дала көркі – мал,...(өзен көркі тал).
- 4.Тау бұлағымен көрікті,...(бұлақ құрағымен көрікті).
- 5.Қораңда малың болсын,...(көшенде талың болсын).
- 6.Ағаш ексең аялап,...(басыңа болар саябақ).

Жұмбақтар.

- 1. Жазда жайнайды, күзде жайрайды. (жапырақ)
- 2. Мойны сұрақ белгісі, бұл қандай көл құсы. (аққу)
- 3. Бұйра тұлымы желмен ойнайды, қызыл мұрыны жерге бойлайды. (сәбіз)
- 4. Құйрығы он қарыс, бұл айбатты... (жолбарыс)
- 5. Айбат шегер алыстан, аң патшасы... (арыстан)
- 6. Ұыпжыған албырт дәмі ғажайып... (адмұрт)

**Назарларыңызға
рахмет!**